

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND

Hamra.

Foto: © Henry Stahre.

Beverandeplan för Natura 2000-området Hamra SE0230187

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Syftet är att hejda utrotningen av djur och växter samt att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Utpekandet av Natura 2000-områden bygger på krav som finns i EU:s fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EU:s fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att bevara de utpekade värdena i områdena långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EU:s arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar i vårt land regelbundet cirka 60 av de fåglar som listas i bilaga 1 i fågeldirektivet.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000-område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta görs i särskilda bevarandeplaner, men beskrivningen kan också ingå i en skötselplan om området även är naturreservat. I planen finns en beskrivning av området med bevarandesyfte och bevarandemål för de naturtyper och arter som ska bevaras, och det ska framgå hur skyddet kan bidra till en gynnsam bevarandestatus för naturtyperna och arterna. Även hot mot Natura 2000-området och behov av bevarandeåtgärder, till exempel skydd eller skötsel, ska beskrivas. Bevarandeplanen underlättar förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken genom att den ger viktig information om området till bland annat markägare, myndigheter, exploatörer och naturvårdsförvaltare.

Bevarandeplanen utarbetas och fastställs av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Det gäller även för de bevarandeåtgärder och den naturvårdsskötsel som kan krävas för att bevara värdena, i den mån markägare eller andra brukare inte har möjligheten eller skyldigheten via andra lagar eller avtal att göra detta (till exempel miljöersättningar). Bevarandeplanen revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar ändras - den är ett "levande dokument". Det gör det möjligt för alla att bidra med ny kunskap och synpunkter genom att kontakta Länsstyrelsen.

I bevarandeplanen redovisas gränser, naturtyper och arter enligt bästa tillgängliga kunskap. I de fall där ny kunskap har tillkommit, har Länsstyrelsen för avsikt att föreslå dessa ändringar till regeringen när nästa tillfälle ges. Framtida naturvårdsarbete kan komma att leda till ytterligare ny kunskap som i sin tur kan leda till behov av justeringar av Natura 2000-områdets gränser, naturtyper eller arter. Vid förvaltning och tillståndsprövning är det viktigt att utgå från de befintliga värdena, inte bara de regeringsgodkända, varför det är av vikt att bevarandeplanen redovisar dessa, även om de inte har hunnit bli regeringsgodkända ännu.

Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av till exempel skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, till exempel skyddsbeslut för naturreservat. Reglerna enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller i Natura 2000-områden.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön eller utpekade arter i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön eller utpekade arter i området. Det är påverkan på de naturmiljöer och/eller arter som skyddas i området som är grunden för prövningen oavsett var källan till störningen ligger geografiskt. Detta regleras i miljöbalken (7 kap. 27-29 §§). Tillståndskravet aktualiseras när en verksamhet eller åtgärd kan påverka miljön i ett Natura 2000-område på ett betydande sätt, det vill säga när det finns risk för skada.

Länsstyrelsen Östergötland

Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som kan påverka naturvärdena i Natura 2000-området behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls dock samråd med Skogsstyrelsen istället. Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben (lansstyrelsen.se/ostergotland) eller kontakta en handläggare (växel: 010-223 50 00).

För verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för naturvårdsskötsel och naturvårdsförvaltning av ett Natura 2000-område, i syfte att långsiktigt bevara de naturtyper och/eller arter som skyddas, krävs inte tillstånd.

Innehåll

Området Hamra.....	5
9070 – Trädklädd betesmark.....	10
9160 – Näringsrik ekskog	11
6410 – Fuktängar.....	13
1084 – Läderbagge, <i>Osmoderma eremita</i>	14
1936 – Hålträdsklokrypare, <i>Anthrenochernes stellae</i>	17
Dokumentation	19
Kartor	20
Bilaga 1: Rödlistade arter	25

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND

Bevarandeplan för Natura 2000-området SE0230187 Hamra

Kommun: Kinda

Områdets totala areal: 25,9 hektar

Markägarförhållande: Privat

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2017-12-19

Regeringsbeslut, historik:

Regeringen föreslår att området är av gemenskapsintresse (pSCI): 1998-01

Fastställts som ett område av gemenskapsintresse (SCI): 2005-01

Regeringen förklarar området som ett särskilt bevarandeområde (SAC): 2011-03

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

6410 – Fuktängar

9070 – Trädklädd betesmark

9160 – Näringsrik ekskog

1084 – *Läderbagge, *Osmoderma eremita*

1936 – Hålträdklokrypare, *Anthrenochernes stellae*

*) = Prioriterad art eller naturtyp i EU:s Natura 2000-bevarandearbete

Området

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EU:s fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper och arter som förekommer i området. Utpåkade naturtyper och arter i Hamra Natura 2000-område är trädklädd betesmark (9070), näringsrik ekskog (9160), fuktängar (6410), läderbagge (1084) och hålträdsklokrypare (1936).

Prioriterade bevarandevärden:

Syftet med Natura 2000-området Hamra är att bevara och vidareutveckla naturvärden knutna till samtliga ingående naturtyper och arter enligt art- och habitatdirektivet. Högsta prioritet i bevarandearbetet för Natura 2000-området har trädklädd betesmark (9070).

Motivering:

De trädklädda betesmarkerna (9070) i Natura 2000-området Hamra har högsta prioritet eftersom de har artrika fåltskikt och gott om äldre ädellövträd av främst ek. Naturtypen hyser en mångfald av arter, inte minst mossor, lavar, insekter och hävdpräglad flora. De för området utpekade arterna läderbagge (1084) och hålträdsklokrypare (1936) är båda beroende av denna naturtyp. Ekmiljöerna i Hamra ligger i anslutning till eklandskapet söder om Linköping och bidrar till en gynnsam bevarandestatus för dessa naturtyper på landskapsnivå.

Prioriterade åtgärder:

De prioriterade bevarandeåtgärderna för Natura 2000-området Hamra är hävd av de trädklädda betesmarkerna och fuktängarna samt att vid behov röja igenväxning.

Beskrivning av området

Natura 2000-området Hamra är 25,9 hektar stort och ligger vid sjön Ämmern i Kinda kommun. Hamra ingår i ett större ekområde runt sjön, med flera mycket värdefulla ekmiljöer. Natura 2000-området ligger i naturreservatet Hamra ekhagar.

Hamra ligger långsträckt utmed Ämmern, där större delen ingår i betesfällor där kor betar. I flera trädklädda partier dominerar ek, varav en del är gamla och håliga. Det är dock yngre ek som dominerar. Många av dessa har en framtidspotential som ekjättar om de tillåts stå öppet. Övriga trädslag är bland annat ask (*Fraxinus excelsior*, rödlistekategori VU), lind, björk, asp, rönn, skogsalm (*Ulmus glabra*, CR) och vildapel. Lite mer skogsformig ek förekommer på de lite tätare delarna. Dessa tätare delar förekommer främst utanför betesfällorna.

Ekmiljöerna i Hamra har vid inventeringar visat sig hysa en stor mängd insekter, lavar och svampar som lever på eller i äldre ekar. Förutom läderbagge (*Osmoderma eremita*, NT) och hålträdsklokrypare (*Anthrenochernes stellae*, NT) finns här bland annat lungslav (*Lobaria pulmonaria*, NT), ekspik (*Calicium quercinum*, VU), oxtungssvamp (*Fistulina hepatica*, NT), gammelekslav (*Lecanographa amylacea*, VU), gulbent kamklobagge (*Allecula morio*, NT) och kardinalfärgad rödrock (*Ampedus cardinalis*, NT). Utmed sjön finns på flera ställen bårder av lövträd, främst al, och sly. I minst en av dessa alskogar växer signalarten svart trolldruva.

På ett par ställen utmed sjön finns fuktängar med starrvegetation. Den ena fuktängen går ända ut till strandkanten och bildar på så sätt en strandäng, vilken gynnar sjöfågellivet. I områdets södra del ligger den andra fuktängen och mellan denna och sjön finns ett område med ung al som står tätt. Den hävdgynnade floran förekommer endast på

Länsstyrelsen Östergötland

mindre fläckar eller glest spridd här och var. Exempel på hävdgynnade arter i området är klasefibbla (*Crepis praemorsa*, NT), knägräs, prästkrage, jungfrulin, stagg och smörboll.

Vad kan påverka området negativt

Art- och naturtypspecifika hotbilder preciseras under respektive art och naturtyp. Nedan listas de generella påverkansfaktorerna för den prioriterade naturtypen trädklädd betesmark (9070) och de utpekade arterna läderbagge (1084) och hålträdsklokrypare (1936):

- Utebliven röjning av igenväxningsvegetation och minskat eller upphört bete leder på sikt till igenväxning av buskar och träd och utarmning av den hävdgynnade och ljuskrävande floran och faunan.
- Överbete. Alltför intensivt betestryck leder till minskad tillgång till nektar och pollen samt att föryngring av ek och andra ädellövträd försvåras. Även floran kan ta skada av för kraftigt betestryck.
- Alltför kraftig röjning av buskar och träd så att organismer som är beroende av dessa strukturer missgynnas.
- Skötsel som avlägsnar småbiotoper, kantzoner och mosaikmiljöer och som skapar skarpa gränser mellan olika markslag.
- Markexploatering och annan markanvändningsförändring i eller i intilliggande områden, exempelvis skogsplantering, dikning, bebyggelse och täktverksamhet.
- Bristande trädföryngring hotar på sikt kontinuitet i trädsiktet.
- Fragmentering och isolering som uppkommer om liknande biotoper försvinner i det omgivande skogs- och jordbrukslandskapet försvårar spridning, genutbyte och återkolonisation mellan trädklädda betesmarker. Plantering av skog mellan värdefulla ekområden skapar spridningsbarriärer för organismer, barrskog ger särskilt stor negativ påverkan.
- Främmande (invasiva) arter som har potential att skada eller konkurrera ut den lokalt naturliga floran och faunan.

Områdets bevarandeåtgärder

Art- eller naturtypspecifika åtgärder preciseras under respektive art och naturtyp. Här presenteras en översikt över dessa åtgärder i tabell 1.

Tabell 1: En generell sammanställning av bevarandeåtgärder omnämnda i den aktuella bevarandeplanen.

Bevarandeåtgärd	När	Var	Prioritet
Fortsatt hävd, främst genom bete	Årligen	Trädklädd betesmark (9070) och fuktängar (6410)	1
Röjning av igenväxning	Vid behov	Åtminstone trädklädd betesmark (9070) och fuktängar (6410)	1
Frihuggning av vidkroniga ädellövträd	Vid behov	Trädklädd betesmark (9070) och näringsrik ekskog (9160)	1
Plockhuggning	Vid behov	Näringsrik ekskog (9160)	2

Reglering av skydd och skötsel:

Skydd och skötsel är framför allt reglerat i naturreservatets beslut (Hamra ekhagar 2003) och skötselplan (Hamra ekhagar 2002) där bland annat skogsbruksåtgärder, som avverkning och röjning, är förbjudna med undantag för det som anges i skötselplanen. Skötselplanen anger generellt åtgärder som gynnar eller bibehåller naturvärdena som Natura 2000-området syftar till att bevara.

Länsstyrelsen Östergötland

Eftersom skogsbruksåtgärder är förbjudna enligt reservatsbeslutet så bör det inte bli aktuellt med samråd med Länsstyrelsen angående skogsbruksåtgärder inom Natura 2000-området. Eventuellt kan andra åtgärder, som anläggning för friluftsliv eller åtgärder vid anläggning kräva samråd om åtgärderna riskerar att skada utpekade naturvärden i Natura 2000. Avverkning av träd som ligger utanför Natura 2000-området men som kan ha höga naturvärden kräver samråd med Länsstyrelsen.

För åtgärder (som påverkar naturmiljön inom området) utanför Hamra eller i direkt anslutning till Hamra, gäller inte naturreservatsföreskrifterna. Då träder Natura 2000-lagstiftningen in. Verksamheter som påverkar naturmiljön inom Natura 2000-områden kräver samråd med Länsstyrelsen enligt 12 kap. 6 § MB. Vid samråd som rör skogsbruksåtgärder i skog kontaktas Skogsstyrelsen.

Utöver reservatsbestämmelserna och miljöbalkens delar om Natura 2000 har områdets naturvärden visst skydd i andra lagar och förordningar, och vissa anges här. Enligt 12 kap. 8 § MB (miljöbalken) är brukaren skyldig att ta hänsyn till natur- och kulturvärden vid all markanvändning i jordbruket. De allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. MB förtydligas i Jordbruksverkets föreskrifter (SJVFS 1999:119) om hänsyn till natur- och kulturvärden i jordbruket. Enligt förordningen (1998:915) om miljöhänsyn i jordbruket får jordbruksmark tas ur produktion först efter anmälan till Länsstyrelsen, som då har möjlighet att förbjuda en ändrad markanvändning.

Strandskyddets syfte är att bevara allmänhetens tillgänglighet samt växt- och djurlivet vid stränderna. Strandskyddet gäller vid hav, sjöar och vattendrag enligt 7 kap. 13 § i MB. Det generella strandskyddet omfattar land och vattenområden 100 meter från strandlinjen vid normalt vattenstånd. Det är inte tillåtet att göra något som försämrar livsvillkoren för växter och djur eller begränsar allmänhetens tillträde till det strandskyddade området.

Markavvattning är åtgärder som utförs för att avvattna mark, för att sänka eller tappa ur ett vattenområde eller för att skydda mot vatten om åtgärderna syftar till att varaktigt öka en fastighets lämplighet för något visst ändamål. Markavvattning kräver alltid tillstånd (11 kap. 13 § MB). I Östergötland är det dessutom förbjudet att avvattna mark vilket medför att man även behöver söka en dispens från det generella markavvattningsförbudet. Ansökan om dispens och tillstånd till markavvattning prövas i normalfallet av Länsstyrelsen.

I området finns naturtyperna trädklädd betesmark (9070) och fuktängar (6410) som kan skötas med medel från EU:s miljöstöd. Miljöstödsreglerna uppdateras vart 5 år och kan i enstaka fall ha krav som står i motsättning till Natura 2000-kraven. Natura 2000-naturtyperna måste dock skötas i syfte att målen med Natura 2000-området uppnås. Detta är troligen inget problem i dagsläget (2017), men bör följas upp vid nya stödperioder och regeländringar samt vid byte av markägare eller arrendatorer. I Natura 2000-området Hamra ingår drygt 80 % av de hävdgynnade naturtyperna 9070 och 6410 i miljöersättningsansökan 2016, varför skötsel till stor del är reglerad i tillräcklig omfattning.

Länsstyrelsen gör bedömningen att ingen ytterligare reglering av skydd och skötsel krävs. Vid samråd som rör röjningar tas kontakt med ansvarig förvaltare för Hamra på Länsstyrelsen.

Bevarandeåtgärder:

För mer ingående och specifika bevarandeåtgärder se skötselplanen för naturreservatet Hamra ekhagar. Nedan finns de övergripande åtgärderna som behövs i området.

För att hagmarkernas naturvärden ska bevaras behöver de årligen betas och även vid behov röjas så att ingen skadlig förnaansamling bildas, eftersom det missgynnar de småväxta arterna och försvårar frögroning. Att beta marken kommer även att gynna hävdgynnade arter. Det är värdefullt om hävden planeras så att området erbjuder blommande växter under hela säsongen. Detta för att ha en kontinuerlig källa av nektar- och pollentillgång för markernas insektsfauna. Hela området behöver inte ha blommande flora hela säsongen, utan kan flytta runt i tid

Länsstyrelsen Östergötland

och rum, genom att till exempel ha betespåsläpp vid olika tidpunkter för olika fällor och/eller ha ett rotationsbete mellan fällor.

Buskar av olika slag, främst blommande arter, är viktiga att spara, så länge som de inte täcker stora ytor och bildar stora snår eller täcker fornlämningar. Mindre snår ger skydd, bo- och födosöksplatser för många djur och underlättar för lövträd, bland annat ek, att gro och växa till sig utan att bli avbetad. För att uppnå en kontinuitet i trädskiktet är det viktigt att tillräckligt många yngre lövträd, främst ekar, sparas för att det även på sikt ska finnas en olikåldrig trädstruktur.

Området har ett flertal hotade lavar och vedlevande fauna knutna till främst ek. Dessa gynnas av en kontinuitet av äldre ekar som står fritt och ljusst. De ekar som vuxit upp ljusst och fritt bör vid behov frihuggas och förnygring av ädellövträd ska ske för att upprätthålla kontinuiteten av grova och ihåliga ädellövträd.

Hänsyn bör tas för att upprätthålla gynnsamt bevarandetillstånd för hålträdsklokryppare (1936) och läderbagge (1084) så att inga försämringar för arterna sker, det vill säga att deras intressen respekteras i fysisk planering, tillståndsprövning, generell naturvårdshänsyn, förvaltning av skyddade områden, artskydd och uppföljning samt övervakning.

Igenväxning av gran är generellt ett problem i naturtyper som ej är grandominerade. Om igenväxning av gran blir ett betydande problem i de delar som dominerats av andra trädslag ska det åtgärdas genom till exempel röjning av gran.

Stora ytor som inte är naturtypsklassade hyser redan idag vissa naturvärden och bör därför skötas/betraktas som om de vore naturtypsklassade för att kunna utveckla fler naturvärden i framtiden. En översyn av skötselplanen bör ske på sikt, i samband med detta kan skötselplan och bevarandeplan med fördel slås samman, så att skötselplanen även innehåller de obligatoriska delarna för en bevarandeplan. Samtidigt kan det även vara lämpligt att se över naturtypsklassningen i området för att se om de icke-naturtypsklassade områdena har utvecklat naturvärden och kan bli naturtypsklassade.

Bevarandestatus och bevarandetillstånd

Bevarandestatus beskriver läget för naturtyperna och arterna i landet som helhet, medan *bevarandetillståndet* beskriver aktuellt läge inom Natura 2000-området. Dessa beskrivs närmare under respektive naturtyp och art längre fram i planen. Här redovisas en sammanställning av bevarandetillståndet inom området.

Tabell 2: Naturtypsareal och förekomst av Natura 2000-arter (ej fåglar) inom Natura 2000-området. **Blå färg** innebär en förändring av art- eller arealförekomst jämfört med regeringsgodkända uppgifter. Länsstyrelsen kommer att föreslå förändringarna vid lämpligt tillfälle. *) = Prioriterad art eller naturtyp i EU:s Natura 2000-bevarandearbete. Prioriteringen kan skilja sig från prioriteringen i det specifika området.

Naturtyp/art	Hektar/Förekomst	Bevarandetillstånd	Sida
9070 – Trädklädd betesmark	8,9	Tillfredsställande	10
9160 – Näringsrik ekskog	1	Tillfredsställande	11
6410 - Fuktängar	1	Tillfredsställande	13
1084 - *Läderbagge (<i>Osmoderma eremita</i>)	X	Tillfredsställande	14
1936 - Hålträdsklokryppare (<i>Anthrenochernes stellae</i>)	X	Tillfredsställande	17
Total areal	25,9		

Uppföljning

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket samt Havs- och vattenmyndigheten. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp.

Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000-naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Uppföljning av skötseln, som är en viktig del i bevarandemålen, kommer delvis att kontrolleras via den ordinarie kontrollverksamheten för miljöersättningsåtaganden, men bör även följas upp för länets samtliga områden med hävdbehov genom regelbundna analyser för att se vilka områden som ingår i jordbruksblock med miljöersättning.

9070 – Trädklädd betesmark

Arealen 8,9 ha är fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Trädklädda betesmarker är en naturtyp som kan delas in i två undergrupper: hagmarker med ett glest trädskikt av främst ek eller björk; samt betad skog där barrträd oftast är dominerande. Gemensamt för dem är en lång trädkontinuitet och att de nyttjats till bete. De trädklädda hagmarkerna kan även ha en historia av slätterhävd. De trädklädda betesmarkerna i Natura 2000-området Hamra består av undergruppen hagmarker och har ett ekdominerat trädskikt.

Enligt naturtypens definition ska krontäcket vara minst 30 % och en lång trädkontinuitet med inslag av gamla träd är viktigt. Vidkroniga träd som växt upp i öppet solbelyst läge, måste även fortsättningsvis ha ljus och värme för att inte konkurreras ut. Många av de organismer som lever på dessa träd, till exempel mossor, lavar och insekter minskar vid ökad beskuggning. Den gynnsamma bevarandestatusen bör knytas an till de ekologiska krav som de för naturtypen karakteristiska arterna har, så att de kan finnas kvar eller öka i antal. Till trädklädda betesmarker är en mängd arter från olika organismer knutna, främst kärleväxter, svampar, lavar och insekter. Det är viktigt med rekrytering av nya potentiella jätteträd. Äldre och/eller grova träd ska alltid lämnas kvar. Kontinuerligt tillskott av död ved är en förutsättning för många trädlevande svampar och insekter.

Bevarandemål

Arealen av trädklädd betesmark (9070) ska vara minst 8,9 hektar i Natura 2000-området Hamra. Småskaliga naturliga processer, som till exempel trädens föryngring, åldrande och avdöende samt omkullfallna träd och luckbildning ska påverka dynamik och struktur.

Natura 2000-området bör till stor del präglas av bete, och på så sätt bibehålla och utveckla den hävdgynnade floran. Krontäckningen får vara varierande mellan glesare till mer beskogad mark. Men lövträden ska utgöra ett påtagligt inslag i hela området. Området ska ha en olikåldrig trädstruktur med föryngring för att få en kontinuitet av gamla träd. Död ved ska förekomma åtminstone måttligt till gagn för vedlevande organismer. Gamla ädellövträd och hålträd ska ha måttlig till rik förekomst i området. Buskskiktet ska vara varierande med bland annat blommande arter som står glest spridda eller bildar mindre, väl avgränsade snår. Skadlig förnaansamling, igenväxning och antropogen näringstillförsel (inklusive tillskottsutfodring av betesdjur) får inte förekomma annat än i mycket begränsad utsträckning.

Ekhagarna ska bevara en artrik flora och fauna kopplad till de gamla träden och den hävdade marken. Typiska och karaktäristiska arter av främst lavar, svampar och hävdgynnade växter ska förekomma allmänt till rikligt och vedlevande fauna ska förekomma rikligt.

Vad kan påverka negativt

Faktorer som kan påverka naturtypen negativt utöver den generella hotbilden på sidan 6:

- Spridning av gödsel, kalk och bekämpningsmedel.
- Tillskottsutfodring av betesdjur ger indirekt näringstillförsel till marken som missgynnar den konkurrenssvaga floran.
- Användning av avmaskningsmedel som innehåller avermectin är negativ för den dynglevande insektsfaunan.

Bevarandestatus och bevarandetilstånd

Mindre jordbruksföretag slås ihop eller läggs ned och urbaniseringen fortsätter vilket gör att mindre eller svårbrukade marker som ofta hyser den största mångfalden tas ur bruk och växer eller planteras igen med skog. Eftersom gräsmarker minskar i utbredning har också flertalet av gräsmarksnaturtyperna och deras typiska arter en fortgående negativ utveckling. För naturtypen trädklädd betesmark (9070) är förekomstarealen i boreal region idag 67 600 hektar och bevarandestatusen är dålig. För att uppnå en gynnsam bevarandestatus i samma region har ArtDatabanken (2013) uppskattat att det behövs minst 300 000 hektar av naturtypen.

Naturtypen (9070) i Natura 2000-området anses ha ett tillfredsställande bevarandetilstånd. I stort sätt hela den trädklädda betesmarken är väl hävdad genom bete. Dessutom finns grova och halvgrova ekar och igenväxningsgraden är låg. Död ved finns på spridda platser i området. Hamra Natura 2000-område ligger i anslutning till det stora eklandskapet söder om Linköping. Arter beroende av denna naturtyp har därför möjlighet att sprida sig i det närliggande landskapet. Trädklädd betesmark i Natura 2000-området ingår till cirka 80 % i miljöersättningen (2016).

9160 – Näringsrik ekskog

Arealen 1 ha är fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Naturtypen omfattar skogar med ek och/eller avenbok på friska fuktiga jordar, som kan bestå av såväl lera som silt (en finkornig jordart som har kornstorlek från 0,002-0,063 mm) eller grövre silikatrika jordarter. Inslag av andra lövträd och betydande inslag av hassel kan förekomma. I Sverige är naturtypen ofta helt dominerad av ek, men kan också hysa en variation som kan härröra från tidigare markanvändning och naturgivna förutsättningar såsom hydrologi och terrängformer. I sitt mest utvecklade stadium kännetecknas naturtypen av ett stort inslag av gamla träd.

Krontäckningen av ek eller avenbok utgör vanligen minst 50 % av ytan. Andra arter som alm, ask, lind, lönn och hassel förekommer nästan alltid. I vissa bestånd kan det finnas ett stort inslag av invasiva arter såsom gran eller tysklönn. Inslaget av triviallövträd kan också vara stort till följd av någon form av störning eller tidigare upphörd hävd. I sena successionsstadier är dessa skogar ofta slutna och täta men kan också vara betydligt glesare till följd av störningar.

Fältskiktet är örtrikt och med en tydlig vårbloomning. Lundarter förekommer alltid och risväxter är sällsynta. Bottenskikt saknas ofta helt eller utgörs av ett glest mostäcke.

Bevarandemål

Arealen av näringsrik ekskog (9160) ska vara minst 1 hektar i Natura 2000-området Hamra. Krontäckningen i skogen ska variera mellan glest till slutna. Trädskiktet ska vara olikåldrigt och flerskiktat samt att ek dominerar naturtypen. Andra viktiga trädarter som ska utgöra ett enstaka till måttligt inslag är lind, ask, asp och björk. Det ska också finnas tämligen allmänt med grov och solbelyst död ved till exempel stående torrträd, hålträd och liggande stockar. Förekomsten av äldre träd ska vara måttlig till riklig och det ska finnas en föryngring av ovan nämnda arter. Det ska även finnas ett artrikt buskskikt med minst ett måttligt inslag av hassel (bland annat hassellundar). Artsammansättningen och näringstillgången ska vara naturlig. Solexponerade, varma och vindskyddade miljöer och strukturer ska utgöra ett måttligt inslag genom en mosaik mellan täta respektive öppna och glest beskogade delar. Igenväxningsvegetation av invasiva arter, till exempel gran och tysklönn, ska inte tillåtas dominera i naturtypen.

Naturtypen ska präglas av en ostörd hydrologi och vattenståndet ska tillåtas variera naturligt. Det ska inte finnas några avvattande eller tillrinnande diken eller djupa körspår som medför negativ påverkan. De typiska arterna inom gruppen kärlväxter (till exempel ek, lind och viol), lavar och svampar (tickor) ska förekomma i sådan omfattning att dessa kan fortleva långsiktigt i området.

Hela naturtypens dynamik och struktur ska tillåtas att bli påverkade av naturliga processer så som insektsangrepp, stormfällning, bete eller naturvårdsinsatser som efterliknar dessa. Andra småskaliga naturliga processer som trädens föryngring, åldrande och avdöende samt omkullfallna träd och luckbildning är positivt och ska förekomma inom hela området.

Vad kan påverka negativt

Faktorer som kan påverka naturtypen 9160 negativt:

- Exploatering i eller i anslutning till området.
- Avverkning, röjning, gallring utgör hot genom att lämpliga strukturer förstörs eller tas bort. Även åtgärder i intilliggande områden kan vara skadliga genom att de påverkar lokalklimatet i beståndet av intresse. Undantag kan finnas där åtgärden syftar till att utveckla något annat naturvärde.
- Produktionshöjande åtgärder i skogsbruket, exempelvis gödsling, markberedning, plantering och användande av främmande trädslag.
- Dikning och större markskador inom eller i anslutning till området. Förutom den mekaniska skadan kan hydrologin påverkas och naturmiljön förändras.
- Fragmentering. I den mindre skalan kan exempelvis skogsbilvägar leda till fragmentering av vissa organismers populationer, medan andra organismer påverkas negativt när skogsbestånden blir alltför isolerade i landskapet.
- Brist på naturlig störning. Arter förekommer ofta bara i vissa stadier i skogens utveckling. Om den naturliga dynamiken uteblir kan det få som följd att de ingående arternas habitat försvinner. Detta gäller bland annat klimat- och väderfenomen, översvämning och utbrott av vissa skadeorganismer.
- Nedfall av kemiska ämnen. Vissa kemiska ämnen har förmågan att direkt skada organismer, men kan också påverka hela naturmiljön. Exempelvis kan vissa kväveföreningar vara skadliga för svampar och lavar, samtidigt som de kan vara gödande och ge förändringar i vegetationen. Andra skadliga ämnen är svavel- och metallföreningar.
- Viltbetesskador. Onaturligt höga stammar av älg och annat hjortvilt som kan förhindra föryngring av vissa trädslag.
- Främmande (invasiva) arter som har potential att skada eller konkurrera ut den lokalt naturliga floran och faunan. I naturtypen näringsrika ekskogar kan det till exempel vara "invasion" av gran, bok eller främmande trädslag.

Bevarandestatus och bevarandetillstånd

Naturtypen (9160) förekommer inom hela kontinentala och boreala regionen. Andelen ädellövträd i skogsmark har ökat något under det senaste decenniet men trots detta är de befintliga arealerna av naturtypen näringsrik ekskog fortfarande små och avverkning av värdefulla ädellövsmiljöer fortgår. Det är dock mycket positivt att hänsynstagande till naturvärden vid skogsavverkning har ökat och arealen skyddad skog fortfarande ökar. År 2013 var förekomstarealen av naturtypen i den boreala regionen 7 200 hektar och för att naturtypen 9160 ska uppnå gynnsam bevarandestatus behövs det uppskattningsvis 30 000 hektar. Bevarandestatusen för naturtypen näringsrika ekskogar (9160) anses idag som dålig i den boreala regionen.

Ekskogarna vid Hamra brukades troligen vid slutet av 1800-talet som utmark dominerad av lövträd, från häradskartan syns det också att mindre delar var ängsmark. Idag är skogen troligen tätare än i slutet på 1800-talet

eftersom naturtypen inte är lika väl hävdad. Trädstrukturen är olikåldrig och död ved finns. Föryngringen av ekar i Natura 2000-området är god. Bevarandetillståndet anses som tillfredsställande.

6410 – Fuktängar

Arealen 1 ha är fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Marken är fuktig med ett stort inslag av kalk, lera eller torv. Floran på fuktängar är uppkomna ur lång hävdkontinuitet och naturvärdena är beroende av fortsatt skötsel i form av slåtter eller bete för att naturtypen ska kunna bevara sina värden. Dessutom ska träd- och buskskiktet vara öppet för att bevara naturvärdena. Bland annat hör flera småvuxna starrarter till de typiska arterna i naturtypen. Fuktängarna kan vara mycket örtrika och kan ibland hysa ovanliga växter. Örtrikedomen gör dem viktiga för många insekter, inte minst fjärilar och bin. De har också mycket stor betydelse för fågellivet.

Bevarandemål

Arealen av fuktängar (6410) i Natura 2000-området Hamra ska vara minst 1 hektar. Regelbunden hävd ska prägla naturtypen. Endast enstaka träd och buskar med höga naturvärden ska förekomma. Naturtypen ska ha en ostörd hydrologi och vattenståndet ska tillåtas variera naturligt. Det ska inte finnas några avvattande eller tillrinnande diken eller djupa körspår som medför negativ påverkan. Typiska arter inom gruppen kärleväxter (till exempel starrarter) ska förekomma i sådan omfattning att dessa kan fortleva långsiktigt i området. Artsammansättningen och näringstillgången ska vara naturlig. Igenväxningsvegetation samt förnaansamling ska inte ha en negativ inverkan på naturtypen.

Vad kan påverka negativt

Faktorer som kan påverka naturtypen 6410 negativt:

- Dräneringar som torkar ut naturtypen.
- Exploatering i eller i anslutning till området.
- Utebliven röjning av igenväxningsvegetation och minskat eller upphört bete leder på sikt till igenväxning av buskar och träd och utarmning av den hävdgynnade och ljuskrävande floran och faunan.
- Överbete, alltför intensivt betestryck påverkar naturtypen negativt eftersom växter har svårt att komma upp i blom och ge nektar och pollen åt insekter. Växterna får även svårt att fröa av sig.
- Skötsel som avlägsnar småbiotoper, kantzoner och mosaikmiljöer och skapar skarpa gränser mellan olika markslag påverkar naturtypen negativt.
- Kalkning och insådd av främmande arter.
- Användning av avmaskningsmedel som innehåller avermectin är negativ för den dynglevande insektsfaunan.
- Spridning av gödsel i naturtypen påverkar floran negativt. Även tillskottsutfodring och vinterbete av betesdjuren ger indirekt näringstillförsel till marken och missgynnar den konkurrenssvaga floran.
- Gödslings- och försurningseffekter från nedfall av luftburna föroreningar påverkar floran negativt.
- Kväveläckage från angränsande marker påverkar floran negativt.
- Fragmentering och isolering som uppkommer om liknande biotoper försvinner i det omgivande landskapet försvårar spridning, genutbyte och återkolonisation mellan gräsmarker. Plantering av skog kan dessutom skapa spridningsbarriärer.

Länsstyrelsen Östergötland

- Skogsbruk i eller i anslutning till objektet: avverkningar annat än i naturvårdssyfte, markberedning och plantering. Virkestransporter eller körning med andra tyngre fordon kan skada för naturtypen viktiga markförhållanden, samt leda till förändrad hydrologi.

Bevarandestatus och bevarandetillstånd

Mindre jordbruksföretag slås ihop eller läggs ned och urbaniseringen fortsätter vilket gör att mindre eller svårbrukade marker som ofta hyser den största mångfalden tas ur bruk och växer eller planteras igen med skog. Eftersom gräsmarker minskar i utbredning har också flertalet av gräsmarksnaturtyperna och deras typiska arter en fortgående negativ utveckling. För naturtypen fuktängar (6410) är förekomstarealen i boreal region idag 27 400 hektar och bevarandestatusen är dålig. För att uppnå en gynnsam bevarandestatus i samma region har ArtDatabanken (2013) uppskattat att det behövs minst 110 000 hektar av naturtypen.

Naturtypen (6410) i Natura 2000-området hävdas genom bete och ingår helt i miljöersätningen (2016). Det finns ett artrikt fåltskikt i stora delar och bevarandetillståndet anses som tillfredsställande.

1084 – Läderbagge, *Osmoderma eremita*

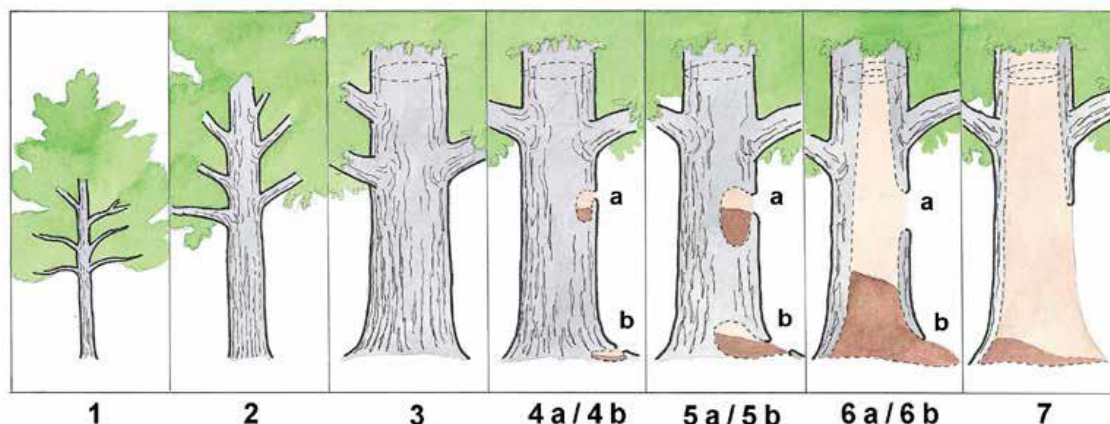
Artens förekomst i området är fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Läderbaggen är knuten till äldre ihåliga lövträd med stora mängder mulm¹. I Sverige förekommer den främst i ek, men även i ask, lind, bok, klibbal och andra träd som blir ihåliga. God solexponering påverkar mikroklimatet inne i hålträden positivt. Läderbaggen föredrar träd som står fristående eller halvöppet och det är sällan man ser arten i helt slutna bestånd.

Larven lever inne i stamhåligheternas mulm, där de gnager på den omgivande fastare (brunnrotade) döda veden. Läderbaggen lever därför nästan uteslutande i träd som är över 200 år gamla det vill säga klass 4 och uppåt (se figur 1 för klassindelning). Troligen är klass fem till sex viktigast för arten eftersom träden då innehåller mest mulm. Arten kan stanna mycket länge i samma träd, vilket gör att stora mängder av de karaktäristiska exkrementerna efter hand ansamlas inuti träden. Larven lever och utvecklas inuti trädet under tre till fyra år. Den vuxna skalbaggen kläcks i juli månad och lever sedan i två till fem veckor i och på trädet, för att fortplanta sig och sedan dö. Läderbaggen blir upp till tre centimeter stor, är brunglänsande och har en doft som påminner om aprikos. Arten är idag sällsynt i hela Europa. I Sverige har den sina starkare fästen i Östergötland, östra Småland och Blekinge. Den har mycket höga krav på sin livsmiljö och är därför en viktig indikator på värdefull natur - finns läderbaggen finns också en mängd andra hotade insekter, lavar och svampar.

¹ Mulm: Löst material bestående av rötat trä, rester från döda djur och annat organiskt material som ansamlas i hålträd.

Figur 1: Stadiindelning av hålträd enligt Jansson och Antonsson (1995). Varje klass motsvarar 50-100 år och stadium tre representerar ett träd som är cirka 100-150 år.

Arten gynnas av betesdrift och plockhuggning eller motsvarande ingrepp som håller trädskiktet gles och luckigt, med god möjlighet för ljuskrävande träd som ek att utveckla mulmträd och att förnygra sig. Det har visat sig att läderbaggen kan leva kvar i många år efter det att en lokal blivit för liten och träden för få för att garantera artens långsiktiga överlevnad.

Läderbaggen har begränsad spridningsbenägenhet och de flesta individer stannar under hela sin livstid i det träd där de kläckts. Endast 15 % av individerna lämnar trädet där de kläcktes i och flertalet sprider sig då till träd inom 50 till 100 meter. Den längsta kända förflyttningen av läderbaggen är 500 meter, modellberäkningar uppskattar att cirka 5 % borde kunna sprida sig längre än 300 meter och mindre än 1 % längre än 1 kilometer. Om det är långa avstånd mellan lämpliga hålträd får isoleringseffekten stor betydelse för artens förekomstmonster. För läderbaggens långsiktiga överlevnad i Natura 2000-området Hamra är alltså spridningskorridorer med grova ekar till andra eklandskap av stor betydelse.

För att det ska finnas en långsiktigt livskraftig population av läderbagge ska arten bebo minst 20 hålekar i ett sammanhängande spridningsområde (högst 300 meter mellan hålträden). Även för andra hotade vedlevande insekter anses tröskelvärdet generellt ligga vid minst 20 hålekar inom lämpligt spridningsavstånd. Utifrån den observerade förekomstfrekvensen av läderbagge behövs därför 160 hålträd i ett sammanhängande område (högst 300 meter mellan hålträden) för att vi ska kunna anta att arten bebor minst 20 hålekar (Bergman, 2003). Naturligtvis har varje enskild art specifika nischer/behov och därför behövs det fler än 160 hålekar för att det ska finnas livskraftiga bestånd av alla vedlevande småkryp. Bergman hävdar att de mest krävande arterna därför kräver ett ännu större antal hålträd, omkring 2 670 stycken inom lämpliga spridningsavstånd till varandra. Ett så stort antal hålträd i ett sammanhängande område kan anses orealistiskt för ekmiljöerna kring Hamras Natura 2000-område. Idag återfinns cirka 15 stycken hålträd (klass 4-7) i Natura 2000-området Hamra och ytterligare cirka 20 stycken (klass 4-7) intill området.

Sammanfattningsvis kan sägas att läderbaggen är en dokumenterat god signalart (lätt att känna igen och finna) för ihålliga ädellövträd med en hög artrikedom.

Bevarandemål

Bevarandemålet för läderbagge i Natura 2000-området Hamra bör vara minst 160 hålträd i ett sammanhängande spridningsområde med högst 300 meter mellan hålträden. Hålträden kan även ligga utanför Natura 2000-området så länge de är inom spridningsområdet. Detta gör att läderbagge inklusive flertalet hotade vedlevande leddjur ska

Länsstyrelsen Östergötland

kunna fortleva på lång sikt. Trädens lämplighet påverkas förstås av den närliggande omgivningen, en avgörande faktor är att trädet är tillräckligt solbelyst.

Målet är att livsmiljön ska utgöras av trädklädd betesmark (9070) eller motsvarande miljö där krontäckningen ska variera mellan glest till halvsluten. Trädskiktet behöver vara olikåldrigt och flerskiktat samt domineras av ädellövträd, främst ek. Det ska finnas tämligen allmänt med grova och solbelysta ekar, till exempel hålträd och mulmträd. Redan gamla träd och död ved ska stå kvar.

Vad kan påverka negativt

Faktorer som kan påverka arten negativt utöver den generella hotbilden på sidan 6:

- Ett stort antal av de träd där läderbaggen förekommer hotas generellt i landskapet genom konkurrens från yngre lövträd och gran. Många lämpliga ekar i Sverige har dött under senare decennier på grund av igenväxning och utskuggning. Bristande eller upphörd hävd är ett hot mot arten.
- Utöver avverkning och bortstädning av hålträd i naturliga lövträdsmiljöer är det även ett starkt hot mot arten när det sker i parker och alléer. Denna typ av träd förekom tidigare i stor utsträckning ute i det öppna kulturbeteslandskapet, en miljö som decimerats kraftigt på grund av ändrad markanvändning. Därför kan parker och alléer i framtiden bli allt viktigare biotoper för artens överlevnad. Vid Hamra finns en ekskogspark strax utanför Natura 2000-området som är viktig att bevara för läderbaggens fortlevnad i området.
- På många lokaler är kontinuiteten av jätteträd bruten, vilket innebär att ersättningsträd saknas när den äldre generationens träd dör. Många lokaler har ett glapp på minst 60 år i nyetableringen av framtidsekar.
- Exploatering i eller i närheten av läderbaggens förekomstlokaler försvårar artens möjligheter att sprida sig i landskapet. Den påverkas främst av dofter, sikthinder, fysiska hinder och upphörd hävd.

Bevarandeåtgärder

Åtgärder som behövs utöver de generella bevarandeåtgärderna på sidan 6:

Cirka 35 hålträd återfinns idag i och i närheten av Hamra Natura 2000-område. Det är viktigt att de unga ekarna i området tillåts åldras i öppna lägen för att lämpliga hålträd ska finnas och även öka i framtiden. Marken inom Natura 2000-området ska skötas så att den tillgodoser ett stort antal lämpliga hålträd (mulmträd) samt att det förekommer en tillräcklig rekrytering av nya framtidsträd för hotade vedlevande insekter. Det är också viktigt att värdefulla ekar utanför Natura 2000-området inte tas ner eller växer igen. Utanför Natura 2000-området behöver också ersättningsträd sparas för att skapa spridningsstråk för läderbagen till andra eklandskap.

Läderbaggen ingår i art- och habitatdirektivets bilaga 2 och vilt levande exemplar av arten läderbagge är fredade enligt stycke 1 - 4, 4 § Artskyddsförordningen (2007:845). Detta innebär att det är förbjudet att avsiktligt störa, skada, fånga eller döda arten, eller avsiktligt förstöra eller skada bo- och viloplatsen samt att samla in ägg. Det innebär att flertalet av alla hålträd inom spridningsavstånd även utanför Natura 2000-området redan idag är skyddade.

Bevarandestatus och bevarandetillstånd

Läderbaggen förekommer från Skåne till Uppland och Västmanland. Sverige härbärgerar en avsevärd del av den samlade västeuropeiska populationen. De flesta fyndplatserna ligger i sydöstra Sverige. Arten är påträffad på cirka 430 lokaler under sen tid, men på många av dessa är populationerna mycket individfattiga och arten finns bara kvar i ett eller ett par träd. På ungefär 1/3 av dessa lokaler är det endast exkrementer och rester av djur som är påträffade.

Länsstyrelsen Östergötland

Antalet grova exponerade hålträd, ofta i gamla naturbetesmarker, parker och alléer, har minskat kontinuerligt. På många platser finns ett hundraårigt glapp i åldersfördelningen av lämpliga träd, vilket gör att framtiden kan te sig ganska dystert för arten. Utan biotopvårdande åtgärder kommer många av de mindre populationerna med all sannolikhet att försvinna.

Målsättningen för åtgärdsprogrammet för läderbagge är livskraftiga populationer med god konnektivitet (fria spridningsvägar/"gröna korridorer"), spridda över artens naturliga utbredningsområde. Detta innebär att arten bör bebo minst 500 träd i kontinental region och minst 2 000 träd i boreal region för en gynnsam bevarandestatus.

Bevarandetillståndet för läderbagge i Natura 2000-området Hamra anses vara delvis tillfredsställande. Det finns cirka 35 hålträd inom och strax utanför Natura 2000-området. Däremot finns inga bra spridningskorridorer för arten till andra eklandskap och därför behövs ännu fler grova solbelysta ekar i och i närheten av området för att bevarandetillståndet ska anses som helt tillfredsställande. Merparten av området är väl hävdad och risken för igenväxning liten. Två faktorer som skulle kunna bidra till ett försämrat tillstånd i framtiden är att ädellövträdsmarker inom och utanför Natura 2000-området växer igen eller att rekryteringen av nya vidkroniga ekar minskar.

1936 – Hålträdsklokrypare, *Anthrenochernes stellae*

Artens förekomst i området är inte fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Hålträdsklokrypare är funnen i flera olika typer av gammal lövskog med lång kontinuitet av hålträd. Lämpliga biotoper är slutna naturskogar, skogsliknande parker och ädellövträdsdominerade hagmarker. Hålträdsklokrypare förekommer i gamla ihåliga levande lövträd, högstubbar, lågor och större nedfallna grenar. Arten lever bland mulm i stam- och grenhåligheter i bok, lind, ek och asp, vanligen i anslutning till djurbon (fåglar, getingar, bin, myror). Arten förekommer i hålträd med varierande solexponering, det vill säga tycks arten även överleva i hålträd som står relativt skuggigt. De flesta lokalerna hyser ett anmärkningsvärt stort antal andra rödlistade arter, vilket tyder på att hålträdsklokryparen har strikta miljökrav och ett högt signalvärde.

Arten gynnas av betesdrift, slåtter och plockhuggning eller motsvarande ingrepp som håller trädskiktet glest och luckigt. Rätt typ av hävd ger goda möjligheter för ljuskrävande träd som ek att utvecklas till hålträd med mulm.

Arten sprider sig mellan olika träd genom att haka fast med klorna i olika insektsarters ben. Spridningsförmågan är beroende av transportörens och maximalt spridningsavstånd är uppskattat till cirka 500 meter.

Bevarandemål

Gamla ihåliga lövträd, liksom högstubbar, lågor och större nedfallna grenar bör finnas i riklig utsträckning i området. För artens långsiktiga överlevnad är det nödvändigt att se till att kontinuiteten i trädskiktet upprätthålls i och i närheten av Hamra Natura 2000-område. Detta för att det ska finnas potentiella efterträdare till jätteträden. Det ska finnas rikligt med hålträd av löv i Natura 2000-området, men även i landskapets omgivning. Dessutom bör konnektiviteten mellan närliggande områden vara god genom att lämpliga hålträd sparas och skapas mellan dessa områden. Det är positivt för arten om målen för trädklädd betesmark (9070) uppfylls.

Vad kan påverka negativt

Faktorer som kan påverka arten negativt utöver den generella hotbilden på sidan 6:

- Utöver avverkning och bortstädning av hålträd i naturliga lövträdsmiljöer är det även ett starkt hot mot arten när det sker i parker och alléer. Denna typ av träd förekom tidigare i stor utsträckning ute i det öppna kulturbeteslandskapet, en miljö som decimerats kraftigt på grund av ändrad markanvändning. Därför kan parker och alléer i framtiden bli allt viktigare biotoper för artens överlevnad. Vid Hamra finns en ekskogspark strax utanför Natura 2000-området som är viktig att bevara för hålträdsklokrypans fortlevnad i området.
- På många lokaler är kontinuiteten av jätteträd bruten, vilket innebär att ersättningsträd saknas när den äldre generationens träd dör.

Bevarandeåtgärder

Åtgärder som behövs utöver generella bevarandeåtgärder på sidan 6:

För att bibehålla ett starkt bestånd av hålträdsklokrypare inom Natura 2000-området behövs gott om äldre ädellövträd (främst ek) inom och utanför Natura 2000-området. Genom att genomföra åtgärder för trädklädd betesmark (9070) skapas attraktiva ädellövsmiljöer för hålträdsklokryparen. Åtgärder ska vid behov utföras både inom och i närområdet till Natura 2000-området. Exempelvis gynnas hålträdsklokryparen av frihuggning av äldre vidkroniga ekar eller beteshävd i hagmarker.

Bevarandestatus och bevarandetillstånd

Arten har en sydöstlig utbredning i Sverige. I Sverige funnen från Skåne till södra Gästrikland med tyngdpunkt på Östergötland. Tillgången på grova hålträd (främst ek och andra ädellövträd) i öppna/halvslutna betesmarker har minskat och dagens populationer är mindre och mer isolerade. En minskning av populationen pågår eller förväntas ske och arten är idag rödlistad som nära hotad (NT). Minskningen avser kvalitén på artens habitat. I Sverige förekommer populationen av hålträdsklokrypare uppskattningsvis i 450-950 stycken trädstammar. För att uppnå gynnsam bevarandestatus har ArtDatabanken kommit fram till att arten behöver bebo uppskattningsvis 1650 stycken träd i hela landet.

Bevarandetillståndet för hålträdsklokryparen i Hamra anses vara delvis tillfredsställande. Det finns cirka 35 hålträd inom och strax utanför Natura 2000-området. Däremot finns inga bra spridningskorridorer för arten till andra eklandskap och därför behövs ännu fler grova solbelysta ekar i och i närheten av området för att bevarandetillståndet ska anses som helt tillfredsställande. Föryngringen av ekar i området är god, träden är skyddade och igenväxningsgraden är liten. Två faktorer som skulle kunna bidra till ett försämrat tillstånd i framtiden är att ädellövträdsmarker inom och utanför Natura 2000-området växer igen eller att rekryteringen av nya vidkroniga ekar minskar.

Kartor

Kartor som visar områdets läge, yttergränser, naturtypernas utbredning, samt äldre ekonomiska kartor finns sist i planen.

Dokumentation

Webbsidor/databaser:

Artportalen, <https://www.artportalen.se>, (2017-11-03).

Länsstyrelsen Östergötland, <http://www.lansstyrelsen.se/ostergotland>, (2017-11-03).

Naturvårdsverket, <http://www.naturvardsverket.se/>, (2017-11-03).

Skyddad natur, <http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>, (2017-11-03).

Skogsstyrelsen, <https://skogskartan.skogsstyrelsen.se/skogskartan/>, (2017-11-03).

Ängs- och betesmarksinventeringen (TUVA), <http://www.jordbruksverket.se/>, (2017-11-03).

Riksantikvarieämbetets fornlämningsregister, <http://www.fmis.raa.se/cocoon/fornsok/search.html>, (2017-11-03).

Dokument:

Bergman K-O., (2003), Bedömning av långsiktig överlevnad för hotade arter knutna till ekar på Händelö i Norrköpings kommun, Natur i Norrköping 3:03.

Naturvårdsverkets vägledningsdokument för habitat och ArtDatabankens vägledningar för arter.

Wenche Eide (red.), Arter och naturtyper i habitatdirektivet - bevarandestatus i Sverige 2013, ArtDatabanken SLU, Uppsala, 2014.

Bevarandeplan för Hamra Natura 2000-område, fastställd 2005-08-18.

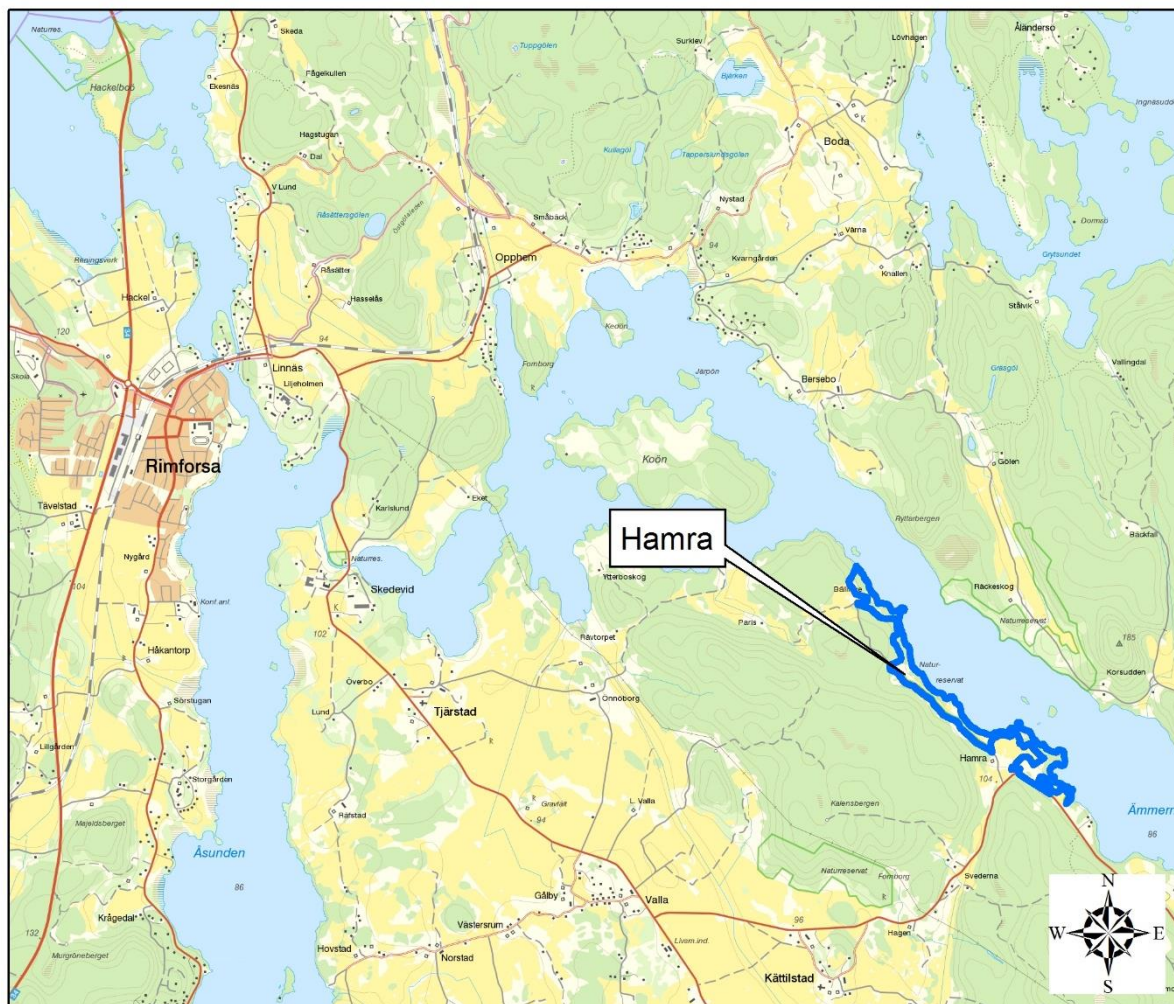
Skötselplan för Hamra ekhagar naturreservat, fastställd 2002.

Beslut om bildande av Hamra ekhagar naturreservat, 2003-12-12.

Bilagor:

Bilaga 1. Rödlistade arter.

Topografisk karta

©Naturvårdsverket och ©Lantmäteriet Geodatasamverkan

0 0,5 1 2 3
Kilometer

 Natura 2000-området

Översiktskartan visar att Natura 2000-området Hamra ligger cirka 5 km sydöst om Rimforsa i Kinda kommun.

Ekonomisk karta

©Naturvårdsverket och ©Lantmäteriet Geodatasamverkan

0 0,15 0,3 0,6 0,9
Kilometer

 Natura 2000-området

Fastighetskartan visar yttergränserna för området. Natura 2000-området ingår helt i naturreservatet Hamra ekhagar.

Natura 2000-områdets avgränsningar och N2000-naturtypernas utbredning

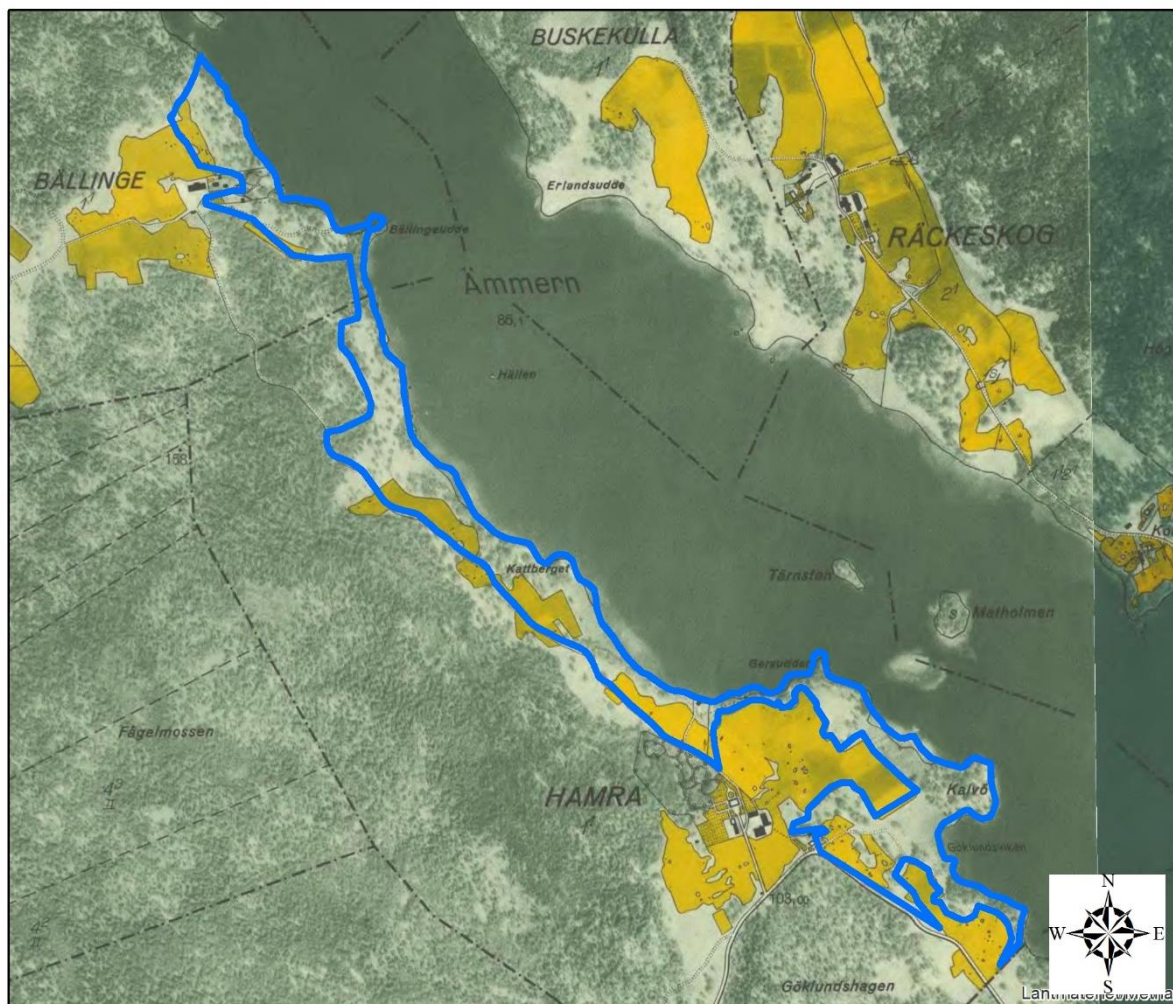
©Naturvårdsverket och ©Lantmäteriet Geodatasamverkan

0 0,15 0,3 0,6 0,9
Kilometer

	Natura 2000-området	
	6410 - Fuktängar	1 ha
	9070 - Trädklädd betesmark	8,9 ha
	9160 - Näringsrik ekskog	1 ha
	Annan naturtyp	

Flygfotot visar naturtypernas utbredning i området.

Ekonomisk karta från 30- och 40-talet

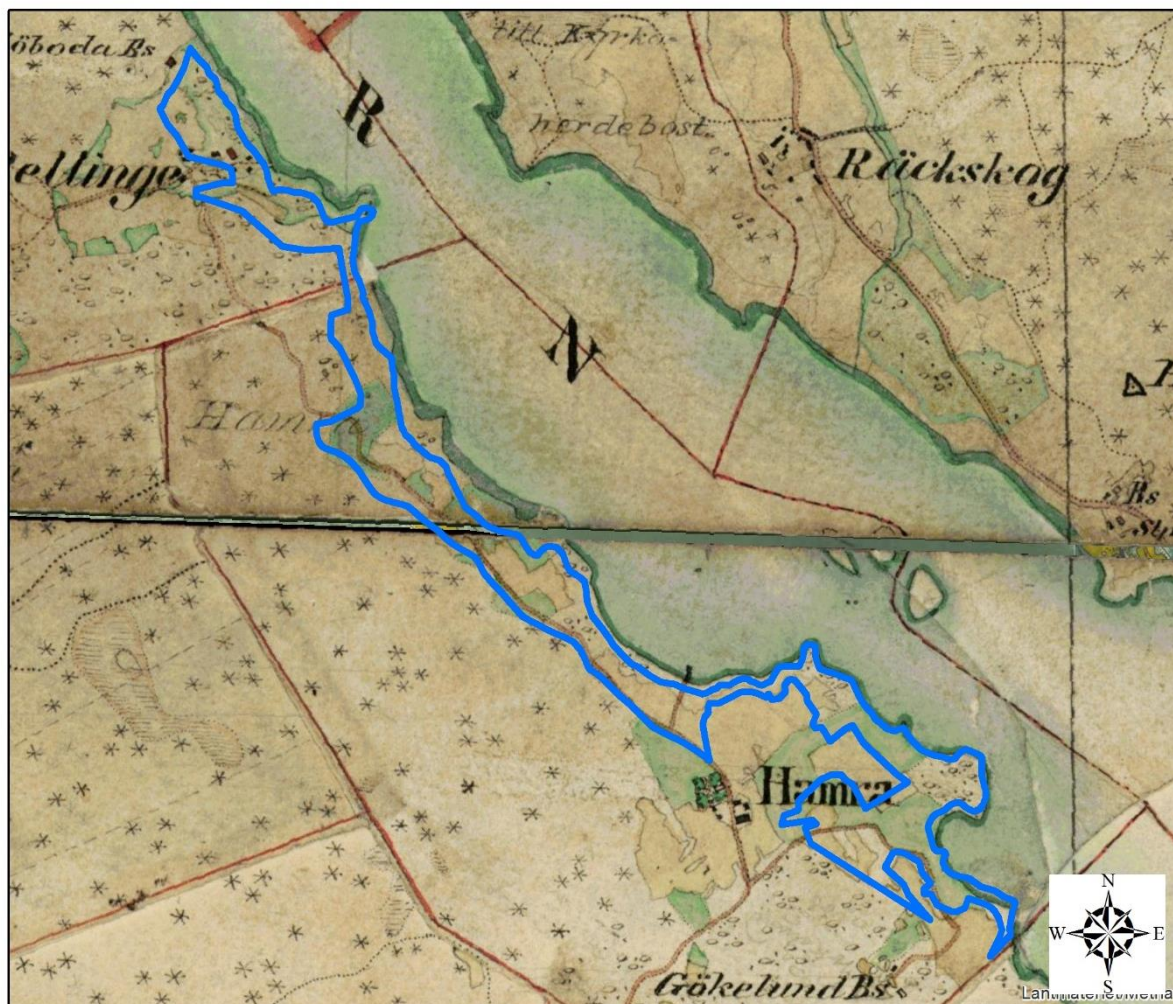
©Naturvårdsverket och ©Lantmäteriet Geodatasamverkan

0 0,15 0,3 0,6 0,9
Kilometer

 Natura 2000-området

Den ekonomiska kartan från 30- och 40-talet visar att området till stor del består av öppen till mer sluten betesmark. Delar av området har också brukats som åker vilket de även till största del gör idag.

Häradskarta

Häradskartan, från slutet av 1800-talet, visar att området består av slättermark (grönt) och åkermark (gult) men även utmark av skog/bete (vit). Lövträd (cirklar) finns i tätare bestånd på flera delar i området.

Bilaga 1: Rödlistade arter

Tabell 3: Sammanfattande lista med rödlistade arter som noterats i området mellan 1992-2016. Rödlistekategori: NT = Nära hotad, VU = Sårbar, EN = Starkt hotad, CR = Akut hotad (Rödlistan 2015).

Svenskt namn	Latinskt namn	Organismgrupp	Rödlistekategori
Ask	<i>Fraxinus excelsior</i>	Kärlväxter	EN
Skogsalm	<i>Ulmus glabra</i>	Kärlväxter	CR
Klasefibbla	<i>Crepis praemorsa</i>	Kärlväxter	NT
Sankmaskros	<i>Taraxacum pseudosuecicum</i>	Kärlväxter	CR
Sommarfibbla	<i>Leontodon hispidus</i>	Kärlväxter	NT
Gul dropplav	<i>Cliostomum corrugatum</i>	Lavar	NT
Ekspik	<i>Calicium quercinum</i>	Lavar	VU
Gammelekslav	<i>Lecanographa amylacea</i>	Lavar	VU
Lunglav	<i>Lobaria pulmonaria</i>	Lavar	NT
Blyertslav	<i>Buellia violaceofusca</i>	Lavar	NT
Rosa skärelev	<i>Schismatomma pericleum</i>	Lavar	NT
Rödbrun blekspik	<i>Sclerophora coniophaea</i>	Lavar	NT
Oxtungssvamp	<i>Fistulina hepatica</i>	Svampar	NT
Ekticka	<i>Phellinus robustus</i>	Svampar	NT
Kandelabersvamp	<i>Artomyces pyxidatus</i>	Svampar	NT
Ekgetingbock	<i>Xylotrechus antilope</i>	Skalbaggar	NT
Kardinalfärgad rödrock	<i>Ampedus cardinalis</i>	Skalbaggar	NT
Aspögonbagge	<i>Aderus populneus</i>	Skalbaggar	NT
Gulbent kamklobagge	<i>Allecula morio</i>	Skalbaggar	NT
Läderbagge	<i>Osmoderma eremita</i>	Skalbaggar	NT
Liten brunbagge	<i>Orchesia minor</i>	Skalbaggar	NT
Klubbsprötad bastardsvärmare	<i>Zygaena minos</i>	Fjärilar	NT
Gammelekklokrypare	<i>Larca lata</i>	Spindeldjur	NT
Hålträdklokrypare	<i>Anthrenochernes stellae</i>	Spindeldjur	NT
Dvärgklokrypare	<i>Cheiridium museorum</i>	Spindeldjur	NT
Mindre hackspett	<i>Dendrocopos minor</i>	Fåglar	NT
Gröngöling	<i>Picus viridis</i>	Fåglar	NT